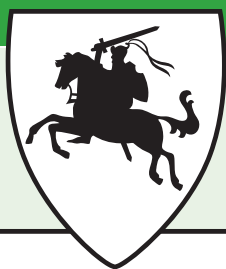

“
SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

ŽALGIRIS

Mažos Lietuvos istorija ne blankesnė

Lietuvos kraštų istorija žinoma tiek, kiek yra siekiančių ją atskleisti smalsių vietos istorikų. Apie atradimus, kurie vis dar glūdi stalčiuose, kalbamės su Sūduvos krašto istorijoje daug atradimų padariusiu istoriku Benjaminu MAŠALAIČIU.

R Dalia BYČIENĖ
„Respublikos“ žurnalistė

- Vieni svarbiausių jūsų tyrinėjimo objektų yra Sūduvos ir Užnemunės dvarai. Kalbant apie nykstančius arba jau sunykusius dvarus dažniausiai gailimasi prarasto kultūrinio palikimo, tačiau ne mažiau turėtų būti gaila, kad dingsta ir juose gyvenusių asmenybių pėdsakai. Su kokiomis garsenybėmis sietini šio krašto dvarai ir vietovės?

- Sūduvos krašto ūkinio ir kultūrinio gyvenimo centrai - dvarai - domino ir pasaulyje garsėjusius politikus. Vieni iš jų į mūsų kraštą atėjo kaip užkariautojai, kiti ūkius paveldėjo iš tėvų arba juos nusipirko. Per pastaruosius kelis šimtus metų Sūduvos dvaruose gyveno ar lankėsi trys imperatoriai, jų giminaičiai, vienas būsimas prezidentas, du Nepriklausomybės Akto signatarai, keletas tarpukario Lietuvos Seimo narių ir ministrų. Viliojo dvarai ir daugybė menininkų, poetų, muzikantų bei kitokių kūrybingos sielos asmenybių. Manoma, kad 1380 m. būsimo Šiaudinių dvaro teritorijoje tarp Lietuvos didžiojo kunigaikščio Jogailos ir Vokiečių ordino didžiojo magistro Vinricho fon Kniprodes buvo sudaryta garsioji Dovydiškių sutartis. Dovydiškėse (kai kuriuose dokumentuose - Šiaudiniškės) lankėsi ir Lietuvos didysis kunigaikštis Kęstutis. Kidulių dvare 1807 m. vasarą svečiavosi Prūsijos karalius Frydrichas Vilhelmas III. Kartais jo gyvenimą pajvairindavo prabangių keltu atplaukiantis Rusijos caras Aleksandras I. 1807 m. vasarą, keliolika dienų, Kvietišio dvare (dabar Marijampolės miesto teritorija) viešėjo Napoleono armijos maršalas Mišelis Nėjus. Po penkerių metų Vilkaviškio dvaro teritorijoje įsikūrė imperatorius Napoleonas. Garsusis prancūzas gyveno mediniame name, deja, šis nesulaukė net 1863 m. Visos kalbos apie Napoleono gyvenimą dabar stovinčiuose rūmuose yra tik neatsakingų rašėjų keliolika kartų pakartotas pramanas.

Zyplių dvaras 1806-1834 m. priklausė paskutinio Lietuvos ir Lenkijos karaliaus Stanislovo Augusto Poniatovskio brolio Andžejaus vaikams, o kai kurios šios giminės relikvijos keliskart perstatytame dvare išliko iki tarpukario. Apie 1835 m. Rumokų dvarą įsigijo broliai Stanislovas ir Simonas Konarskiai, pastarasis už revoliucinių nuotaikų kurstymą 1839 m. buvo Vilniuje sušaudytas. Mockavos dvarą XIX a. viduryje valdė caro armijos generolas, Italijos kunigaikštis Aleksandras Suvorovas. 1892 m. Šūklių dvarininkų šeimoje gimė Jonas Gavronskis, vėliau jis dirbo Lenkijos diplomatu keliose valstybėse. Majoratinio Mikalinės dvaro valdytojas Nikolajus Somovas po Spalio perversmo pasitraukė į Vakarų Europą ir ėjo Rusijos vyriausybės vadovo emigracijoje pareigas. Putinų dvaras yra susijęs su Rusijos didžiojo kunigaikščio Olego Romanovo apsilankymu. Kariaudamas rusų armijoje, jis buvo priverstas kelias dienas čia slapstyti, o netrukus, sužeistas ties Pilviškiais, mirė. Tai vienintelis caro šeimos narys, žuvęs fronte per Pirmąjį pasaulinį karą.

- Tokios didelės pasaulio didžiųjų vaikštytynės vyko ne tik Sūduvoje, bet ir visoje Lietuvoje. Kodėl Lietuva jiems buvo tokia patraukli?

- Susikūrus Lietuvos Didžiajai Kunigaikštystei (LDK), sunkiai įžengiamuose Sūduvos miškuose buvo galima rengti slapesnius pasitarimus, į kuriuos kryžiuočių riterių vadams buvo ir netoli atvykti. LDK žlugus, tik Užnemunės Lietuvoje per keliolika metų jėgą demonstravo net trijų okupantų armijos, todėl ir svečių turėjome daugiau ir įvairesnių. Už nepaklusnumą caro valdžiai čia iš Rusijos buvo atsiųsti caro kariuomenės karininkai, pradžioje - daugiausia ne rusų tautybės žmonės ir net ne stačiatikiai. Tačiau nemažai garsių žmonių Sūduvoje atsидūrė ir ne savo noru. Arba kaip okupacinės armijos kariai, arba sprukdami nuo karo baisumų. Kadangi Sūduvos krašto istorija menkiausiai tyrinėta, nėra prasmės lyginti, kurioje Lietuvos dalyje tokių garsių klajūnų būta daugiau.

- Neatsakingi istorijos mertaštininkai ateičiai neretai priima savo klaidas, kurios ilgai tampa aksioma. Neseniai paskelbėte išvadas, kad netoli Marijampolės atrasta senoji gyvenvietė ir piliakalnis visai nieko bendra neturi su Meškučiais, kurių vardas piliakalnimis dabar priskiriamas.

- Lietuva nėra ta valstybė, kuri galėtų išlaikyti ir regionų istorikus. Sostinės istorikai kartais priima vos ne politinius sprendimus, net nepakeldami galvos nuo savo rašomojo stalo. Pokario metais garbūs archeologai, galbūt pažvelgę į kurį nors stambaus mastelio Lietuvos žemėlapi, „krikštijo“ objektus provincijose. Taip atsirado Meškučių

Kazimiero Linkevičiaus nuotr.

► Užaugino šis pasiturintis kraštas daug Lietuvos didžiavųjų, bet čia gimė ir lietuvių, kuriais negalime nei didžiutis, nei reklamuoti jų pavardes

piliakalnis. Man teko gyventi Meškučių kaime, kurį nuo piliakalnio skiria panašus atstumas kaip Vilniuje Lazdynus nuo Antakalnio. Tame ruože yra (arba buvo) įsiterpę net keli kiti kaimai. Dievai žino, kam neįtiko senas Marcinkalnio pavadinimas, kuriuo buvo vadinama atrastų piliakalnių ir gyvenviečių teritorija. Norėčiau suprasti ir gerai pažįstamus archeologus, kurie pastaraisiais metais padarė čia daug atradimų, bet nesiryžo jų įvardyti pagal tikrąją buvimo vietą.

- Galbūt tokių ir panašių klaidų, kurias sunkiai bepavyktų paneigti, galima atrasti ir daugiau?

- Nesu pesimistas, kuris ieško tik klaidų ir blogybių. Tačiau ir ieškant gerųjų faktų tenka nuolat susidurti su „copy-paste“ stiliaus netikslumais. Taip šimtus kartų pasakytas teiginys tampa net ne faktu, o dogma. Aš daugiausia domiuosi tuo, ko Lietuvos istorikai nemėgsta tyrinėti dėl archyvų bado, - Sūduvos krašto istorija. Tuoj lenkai mus šioje srityje aplenkė ir savotiškai pasisavins Suvalkiją. Net pirmojo diplomuoto lietuvių istoriko Jono Totoraičio darbuose apie šį kraštą aptikau keliasdešimt klaidų, netikslumų, iškraipymų. Šį istoriką drįsčiau kritikuoti dėl to, kad jis, būdamas silpnos sveikatos, vasa-

romis samdė mokytus bernus ar būsimus vienuolius ir su jais leisdavosi į Zanavykų kraštą užrašinėti prisiminimų. Taip šalia iš Vatikano archyvų nurašytų sakinių atsirasdavo ir šimtamečių perpasakojimų apie kitų šimtamečių patyrimus. Ir nesuprasi, kur čia istorija, kur tautosaka... Turiu kolekcijoje tūkstančius savo krašto nuotraukų, kuriose užfiksuota urbanistikos raida iki 1940 m., todėl galiu pasakyti daugelio Sūduvos miestų ir miestelių pastatų atsiradimo datas. Kai masiškai keпамų knygų nuotraukų anotacijose pateikiamas neatsakingas turinys, negaliu tylėti ir nekritikuoti. Paradoksalu, kad apie Sūduvos krašto istoriją rašo ne istorikai, o leidyklų koridorius geriau išmanantys azartiški entuziastai.

- Sūduva užaugino ne vieną Lietuvos šviesuolį, kuriais didžiujamės, tačiau čia užaugo ir veikėjų, susijusių su skaudžiais mūsų tautą palietusiu stalinizmu. Nustatėte, kad Marijampolėje ar šalia jos užaugo vienas žiauriausių Rusijos represinių struktūrų vykdytojų Nikolajus Ježovas. Galbūt tokių ježovų Lietuvos žemė pagimdė ir daugiau?

- Matyt, čia reikėtų pritarti ir sovietmečio istorijos metodologijoje propaguotam ryšiui tarp prie-

šybių ar skirtingų polių. Užaugino šis pasiturintis kraštas daug Lietuvos didžiavųjų, bet čia gimė ir lietuvių, kuriais negalime nei didžiutis, nei reklamuoti jų pavardes. Pasiteisinti galime tik tuo, kad stalinizmo architekto N. Ježovo tėvą į Lietuvą tarnauti atsiuntė okupantai. Rusų istorikai turbūt nuširdžiai mane tikino, kad turime džiaugtis šio budelio suvalkietiškomis šaknimis, - jis suprato lietuvių kalbą ir neretai būdavo palankus pasmerktiems lietuviams, tiksliau, komunistams, nublokštiems į Rusiją. 1905 m. sausį kalbą Marijampolės miestiečiams išrėžė ir Rusijos komunistinės diktatūros veikėjas Levas Trockis, tuomet žinomas Bronšteino pavarde. Paieškojus archyvuose gal ir pavyktų surinkti gausenę Užnemunėje pasireikšusią Kremiaus „puokštę“, bet nesinori surasti daugiau tokių ježovų...

- Nemažai istorijos paslapčių slepia kapinės. Kartais jose užkastos net sensacijos. Jūsų dėka Lietuvos ir net Rusijos žurnalistai paskleidė žinią, kad Marijampolės kapinėse gali būti palaidotas per Antrąjį pasaulinį karą prie Vilkaviškio žuvęs dėl marksizmo idėjų galvą pametusios gražuolės prancūzų aktorės Inesos Armand ir Rusijos revoliucijos vado Vladimiro Lenino sūnus Andrejus Armandas. Ar tai gali būti tiesa?

- Manau, kad geriausia būtų turėti nors ir mažytę paslaptį negu konkretų atsakymą. Niekada netvirtinau, kad A. Armandas tikrai buvo šio tėvo sūnus, bet niekada to ir neneigiau. O jų meilės istorija tikiu, nes labai daug faktų verčia tuo tikėti. Dėl Rusijoje sąmoningai sunaikintų archyvų galbūt niekada ir nesužinosime tautų vado meilės klystkelių ir jų rezultatų. 2014 m. Marijampolėje viešėjusi JAV lietuvių ekstrasensė konstatavo, kad kapo duobėje, kur palaidotas A. Armandas, jaučia didžiulę tuštumą. Tikėtina, kad rusų pareigūnai iškasė ir išsivežė palaikus į tėvynę. Būnant muziejaus vadovu, vieną paslaptinių delegacijų man pačiam yra tekę palydėti. Kita vertus, žuvę kariai buvo sulaidoti ne atskirose duobėse, o ištisinėse perkasoje, tad niekas negali tiksliai pasakyti, kur buvo paguldytas kapitono A. Armando kūnas. Marijampolės kapinėse ilsisi ir kitų ne vietinės reikšmės žmonių palaikai. Čia palaidotas Anglijos karaliaus Jurgio IV nesantuokinis sūnus Viktoras Nordas, vienas Estijos tautinio atgimimo patriarchų Karlas Šteinbergas. Ažuolų Būdos kapinės priglaudė buvusios carinės Rusijos gubernatorių, Didžiųjų Zariškių dvarininką Dominiką Lisickį. Paminėjau tik kelias įspūdingesnių biografijų asmenybes. Geriausia tai būtų perskaityti knygose, tačiau nesu leidėjas. Tegul rankraščiai dulka stalčiuose iki tų laikų, kai Lietuvoje atsirastų įžvalgesnių žmonių, matančių tokiose knygose ne vien materialinę prasmę.

NEPAMIRŠKITE
PRENUMERUOTI

RSPUBLIKA

Visuomeninis politinis savaitraštis „Respublika“
ir puikus žurnalas „Laisvalaikis“ su TV programa savaitę, leidžiamas penktadieniais

2015 m.

Kaina nuo 4,50 Eur - 15,55 Lt

Ruoštis ginti Tėvynę ar stengtis išsisukti?

Ilgai dar netils diskusijos, ką po 25 metų daryti su Lietuvos Nepriklausomybe. Reikia ją ginti ar nereikia? Reikia jaunimui eiti į privalomąją karinę tarnybą ar ieškoti būdų išsisukti? Didžiausioms diskusijoms rengėsi Seimas ketvirtadienį, kovo 19-ąją. Neramu. Pirmosios išimtys išbraukti iš kandidatų į privalomąją tarnybą buvo siūlomos būtent politikams. Kodėl kalbant apie Nepriklausomybės gynimą apskritai galimos kažkokios išimtys sveikiems piliečiams?

Apie tai prie ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIESINIMO JUDEJIMO apskritojo stalo kalbėjosi Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signalaras, pirmasis Lietuvos krašto apsaugos ministras Audrius BUTKEVIČIUS, Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signalaras, dabartinis krašto apsaugos ministras Juozas OLEKAS, Lietuvos kariuomenės vadas generolas Jonas ŽUKAS ir Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto pirmininkas Artūras PAULAUŠKAS. Diskusiją vedė žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

G.JAKAVONIS: Kai iš Lietuvos buvo išvesta Rusijos kariuomenė, kokią tuo metu matėte Lietuvos kariuomenės viziją ir kokią ją matote dabar?

A.BUTKEVIČIUS: Aš tuo metu buvau totalinės gynybos šalininkas. Maniau, kad visuomenė turi labai plačiai dalyvauti įvairiausiose valstybės gynybos programose.

Mes matėme mišrią kariuomenės planavimo sistemą. Joje turėtume profesionalius karinius dalinius ir pakankamą kiekį pagal prievolę kviečiamų žmonių.

Pastarieji turėtų atstovauti kariuomenei ir reflektuoti visą visuomenę. Taip visuomenė būtų įtraukta sprendžiant valstybės gynybos klausimus.

Žinoma, mes turėtume įvairių savanoriškumo formų. Norėdami stabilizuoti iniciatyvas, kaip alternatyvą šauliams įkūrėme Savanoriškąją krašto apsaugos tarnybą. Taip mes apėmėme labai platų gynyba suinteresuotų žmonių ratą.

1992 metų pabaigoje vien savanorių buvo 14 tūkst. Ir toks skaičius buvo išsaugotas iki 1993 metų pabaigos.

Tuo metu į karo prievolę buvo kviečiama gana daug šaukiamo amžiaus jaunuolių, kiek mes jų galėjome priimti. Jų skaičius augo ir vienu metu buvo pasiekęs 10 tūkst. Ši sistema atspindėjo to meto poreikius ir iššūkius. Tokia sistema išliko iki 1993 metų pabaigos, kol išėjo paskutinis Rusijos karys.

NATO Lietuvoje sukūrė kitus poreikius. Mes turėjome gana ramų periodą, kai buvo galima tikėtis, kad didelių iššūkių valstybės saugumui nebus. Manyčiau, kad ne tik Lietuvoje, bet ir visoje Europoje buvo kryptingai mažinamas karinis potencialas. Buvo atsisakoma daugybės sprendimų, kurie buvo visiškai pateisinami šaltojo karo pabaigos metais.

O dabar mes turime naujus iššūkius. Kariuomenė visada turi labai efektyviai reaguoti į pokyčius. Tai, kad šiandien keičiami kariuomenės formavimo principai, tik įrodo, kad Lietuva rūpinasi savo saugumu.

G.JAKAVONIS: Bet įstojus į NATO atrodo, kad mes čia jau būsimė labai saugūs. Pasirodo, pirmiausia patiems reikia galvoti apie savo gynybą?

J.OLEKAS: Reikia atsižvelgti į to meto iššūkius. Dabar karinės technologijos sudėtingėja, žmogus kariuomenėje kitaip vertinamas. Jis ne tik koks eilinis kareivis patrankų mėsmalėje. Jis susiduria su naujosiomis technologijomis.

Alfredas Pilchalo nuotr.

► Kovo 17-ąją Lietuvos kariuomenės Didžiojo Lietuvos etmono Jonušo Radvilos mokomajame pulke Rukloje apsilankę krašto apsaugos vadovai nusprendė, kad šauktiniams rengti čia sąlygos - idealios

komplektavimo klausimą. Buvo priimtas sprendimas pabandyti užbūvo šauktinių. Padaliniai buvo labai menkai užpildomi. Juo labiau kad dar keli buvę mokomieji padaliniai buvo paversti koviniais padaliniais.

► Dabar žmonėms atrodo, kad jie kaip tik dėl grėsmės yra kviečiami, o ne todėl, kad turi atlikti savo pareigą valstybei

Audrius BUTKEVIČIUS Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signalaras, pirmasis Lietuvos krašto apsaugos ministras

Bet tas planas turėjo būti įgyvendintas tik 2021 metais, nes pagal mūsų biudžetą reikia atnaujinti infrastuktūrą ir t.t. Tuo metu mes orientuomės iki 70-90 proc., kad galėtume normaliai vykdyti pratybas. Nes negali tuščias padalinys vykdyti pratybų.

Tokia yra situacija ir toks priimtas pasiūlymas. Tikiuosiu Lietuvos žmonių supratimu. Tai reikia jų šeimoms, ne kažkokiai mitinei valstybei. Išgirstu jaunus žmones sakant: „išvažiuosiu, paliksiu“. Tai ką tu paliksi - savo seserį, tėvus, senelius, kurie nepajėgia apsiginti?

J.ŽUKAS: Tikėtina, kad mažaisiais iššūkiams kariuomenės formavimo principai, tik įrodo, kad Lietuva rūpinasi savo saugumu.

Kai pradėjau eiti kariuomenės vado pareigas, pamaciau padėti, kuri nebuvo pasikeitusi nuo 2008 metų. Galbūt ne patoblogėjusi. Nebuvo komplektuojama kariuomenė.

Kai atėjau, pamaciau, kad išdesimties batalionų, kurie yra Lietuvis kariuomenės sudėtyje, ar kurie sukomplektuoti 18-20 ar 35 proc. Tik du batalionai yra komplektuojami daugiau nei 50 proc.

Iš karto supratu, kas mes turime greitai spręsti kariuomenės

Dabar daug kas daro klaidą sakdami, kad atsisakoma profesionalų kariuomenės ir pereinama prie šauktinių. Tai netiesa. Mes pereiname prie mišrios kariuomenės. Pereiname tik tam tikram laikui, kad galėtume kuo greičiau sukomplektuoti dalinius, paruošti rezervą. Taip pasirengtume iššūkiams, kurie mūsų gali laukti artimiausiu dvejų metų laikotarpiu. Tai yra greičiausiai pasiekiamas rezultatas. Kito kelio aš nematau.

G.JAKAVONIS: Neseniai Lietuvoje viešėdamas Lenkijos kariuomenės vadas pasakė, kad jei Lietuvą užpuls, jie ateis mums padėti. Bet politikai, o ne kariuomenės vadas priima sprendimus. Po tokių pašnekėjimų, man atrodo, jis turėtų gauti pakankamai pylos. Tai kaipgi būtų pereinama prie šauktinių kariuomenės? Pradėta kalbėti apie išimtis, kad ne visiems privaloma karinė tarnyba. Pavyzdžiui, ūkininkui, išlaikančiam šeimą.

Juozas OLEKAS Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signalaras, dabartinis krašto apsaugos ministras

A.PAULAUŠKAS: Yra realių grėsmių. Jos nėra išgalvotos, spekuliatyvios. Šiandien niekas negali pasakyti, ar įvyks agresijos aktas, ar neįvyks. Bet mes turime būti pasiruošę. Visos kalbos dėl ūkininkų ar kitų priežasčių ieškojimas, kad tik būtų nepriimtas įstatymas, man suponuoja nuomonę, kad galbūt pagrindinio tikslo nenorima pasiekti. Kai nenori priimti įstatymo, tada prasideda jo taisyimas, kritika ir viskas įklimpsta ilgam laikui.

Laiko yra tikrai nedaug ir išvardyti visi argumentai - rezervas, komplektavimas. Ar užteks politinės valios? Reikia eiti į frakcijas, kalbėti ir įtikinti politikus.

Yra visokių klausimų. Į juos reikia atsakyti. Ir kai pabandai iki galo atsakyti į žmogaus klausimus, žiūri, kad jis jau pakeitęs savo nuomonę. Normali Seimo praktika yra daug ginčytis, daug klausytis ir kalbėti, bet manau, kad sprendimą vis tiek reikia priimti. Aš įsitikinęs, kad Seimas balsuos teigiamai.

G.JAKAVONIS: Dabar kalbama apie bazinius trijų mėnesių mokymus ir privalomą devynių mėnesių mokymą. Jūs sakote, kad trijų mėnesių neužtenka. Bet čia irgi yra visokių nuomonių. Šveicarijoje, Danijoje, Skandinavijoje mokomasi tik po tris mėnesius ir jiems to užtenka. **J.ŽUKAS:** Čia kaip vertinsi. Per Antrąjį pasaulinį karą paimdavo, mėnesį pamoko, duoda karininko laipsnį ir tu jau karys. Dėl kareivio mokymų, yra tam tikri min

► Dabar siekiama, kad kiekvienas karys, vykdydamas užduotį, išgyventų, o ne tik žūtų

Gediminas JAKAVONIS Žalgirietis

nimumai, arba tam tikri reikalavimai, kurie turi būti pasiekti.

Kareivio mokymas susideda iš kelių etapų. Yra individualus mokymas, specialybės mokymas ir kolektyvinis rengimas.

Yra baziniai kario kursai. Kareivis išmokomas veikti individualiai. Jis susipažįsta su kariuomene, laipsnių sistema, gauna ginklą, mokomas, kaip reikia judėti, mas-

tarnybos metai yra jo patirties kaudrybių ir korupcijos pagrindu.

Tokiu atveju kariuomenė bus sukomplektuota tik iš tų, kurie ne-

sugebėjo išsisukti arba suvokė, kad tai yra jų pareiga atlikti tarnybą Lietuvai. Tokia kariuomenė negali būti laikoma demokratinės, liberalios visuomenės suformuotomis pajėgomis. Kokios nors krizės metu tokia kariuomenė gali būti panaudota neteisėinai.

G.JAKAVONIS: Kokie yra savanorių ir šaulių organizacijos santykiai? Tarpukariu buvo labai aišku. Šauliai, kaip nacionalinė gvardija, valdžiai lyg ir ne visai buvo pavaldūs.

J.ŽUKAS: Krašto apsaugos savanorių pajėgos yra sudėtinė Lietuvos kariuomenės dalis. To niekada nebus Šaulių sąjungoje, kaip prieš karą, taip ir dabar.

Savanorių pajėgas sudaro ne vien savanoriai. Ten daug profesionalių karys. Ten ir profesionalūs karininkai, ir tarnybos, ir logistika, jie turi ginkluotę, transporto, ryšio priemones. Tai yra sudėtinė kariuomenės dalis.

Eilinius savanorius sudaro žmonės, kurie turi civilinius darbus, civilines specialybes ir kartkartėmis, nuo 20 iki 30 dienų per metus, turi ateiti ir atiduoti savo asmeninį laiką tarnybai. Už tai jie yra šiek tiek skatinami, turi tam tikrų privilegijų.

Šaulių sąjunga yra visuomeninė organizacija. Tai žmonės, kurie nori stiprinti bendrai krašto apsaugą, šalies saugumą. Ir jie tai daro gryna savanorišku principu.

Prieš karą krašto apsaugos savanorių pajėgų apskritai nebuvo. Prieš karą buvo visuotinė karinė prievolė. Nebuvo taip, kad reikėtų traukti burtus. Visi privalėjo eiti tarnauti į kariuomenę.

Šaulių sąjungą daugiausia sudarė atitarnavę Lietuvos atsargos kariai. Tiek karininkai, tiek buvę kareiviai. Išskyrus tuos, kurie buvo rikiuotės šauliai, kurie užsiėmė kultūrine veikla ir t.t.

Prieš karą Šaulių sąjunga buvo labai glaudžiai susijusi su kariuomene. Šiandien tokios situacijos neturime, nes tai grynai visuomeninė organizacija. Skirtumas tas, kad savanoriai yra kariuomenės dalis, o šauliai yra visuomenės dalis, remiantį kariuomenę. Ir tie, ir tie svarbūs, jeigu žiūrėtume benivisi veikti kartu skyriaus sudėtyje. Kai šitas parengimas baigiasi, prasideda būrio mokymas. Tada keli skyriai pradeda mokytis veikti būrio sudėtyje. Tai vadinamasis kormandinis rengimas. Galima palyginti su sportu, su krepsniu.

Visas šias patriotines organizacijas mes traktuojame labai pozityviai. Mes norime bendradarbiauti, rasti jiems vietą, jeigu iškiltų didieji išbandymai.

Yra dar visokių kitokių organizacijų. Krašto apsaugos savanorių pajėgų pajėgos, Rezervo karių asomandinis rengimas. Galima palyginti su sportu, su krepsniu.

A.BUTKEVIČIUS: Dėl visų liberalių šnekejimų apie tarnybą kariuomenėje. Mūsų potencialūs opontentai informacinėje erdvėje skleidžia pavojingas ir keistas idėjas. Kariuomenėje turi tarnauti ir ateisiantį prievolę visi. Bandymas išsisukti paverčia šį procesą nedemokratinu procesu. Ir kariuomenė tampa nebe

jonių, kodėl nepaėmė kokio politiko sūnaus, o paėmė sūnų žmogaus, kuris nėra valdžioje.

2011 metais ministro įsakymu yra patvirtintas atrankos būdas. Gal jį reikia tobulinti, peržiūrėti, bet turi būti visiškas skaidrumas.

Klausiau trisdešimtmečių: ar jūs mokate kariauti, ar esate pasirėngę? Tai paprastai 30-35 metų asmenys nė karto nėra laikę ginklo rankose.

Jonas ŽUKAS Lietuvos kariuomenės vadas generolas

Jie neturi jokio karinio pasirėngimo. Tai aišku, kad mobilizacijos atveju jie pirmieji bus pakviesiti.

Sakau, eikite, mokykitės ar tuos tris mėnesius, ar į savanorius, bet jūs išmokite, nes jūs priimsite pirmą smūgį.

Konstitucijoje numatyta pareigą, numatyta teisė. Valstybė turi sudaryti sąlygas, kad žmogus išmokyti ginti savo šalį. Mes dabar tai ir darome.

A.BUTKEVIČIUS: Kalbant apie mūsų kariuomenę ir gynybą, visada trūkio tinkamai organizuotų viešųjų ryšių. Buvo atsisakyta krašto apsaugos prievolės. Nebuvo paaiškinta, kad tai yra to momento

ilgesnis. Turiu anūkų, kokius darželyje jie režia vaizdelius apie Vasario 16-ąją. Vaikas partizanas, jis nemoka piešti, tai delnais parodo: čia geltona, žalia, raudona spalva. Tikrai manau, kad Tautos dvasia yra kitokia, negu mes matome kritiniuose straipsniuose.

A.PAULAUŠKAS: Labai svarbu žinoti, už ką turi kovoti. Kai sakoma „eik kovoti“, dažnai žmogus nestoją ir nepamąsto. Jau 25 metai, kai gyvename laisvi. Ir jeigu šiandien įvyktų kas nors panašaus, tikrai pasipriešinimas būtų ir aktyvesnis, ir turbūt ilgesnis.

Lankausi kai kuriose mokyklose. Kovo 11-ąją paprašėme su moksleiviais surengti pasikalbėjimą. Jie pastatė spektaklį apie pokario metus, partizanus, su dainomis. Supratau, kad jie tikrai turėjo padirbėti, kad sukurtų tokį spektaklį. Matėsi, kad jie tai darė nuoširdžiai, labai rimtai, be jokio šypo-jimosi. Galbūt mokyklose reikia daugiau apie tai kalbėti, reikėtų daugiau karinio ugdymo.

Manau, kad trijų mėnesių bazinius mokymus kuo puikiausiai galima išėiti ir mokykloje. Dvylikla klasių baigęs žmogus, jau būdamas devyniolikos, puikiausiai orientuosis tuose dalykuose.

Mes turime dirbti. Kad žmo-

gus, turintis verslą, pasiėms paskolą, nieieškotų priežasčių, kodėl jam nereikia eiti tarnauti. Reikia tokius žmones motyvuoti, paašikinti jiems, kad tai yra konstitucinė pareiga, kad tai pagaliau valstybės gynyminio pareiga.

Yra tokia sentencija: „Dar niekas nenugalėjo numirdamas už savo šalį. Norint nugalėti, reikia priversti priešą numirti.“ Kad priverstum priešą numirti, reikia mokerėti kovoti. Kito kelio kaip šauktinių kariuomenė, privalomoji tarnyba ar profesionali tarnyba nėra.

Mes išvis dabar esame unikaloje situacijoje. Jau septyniasdešimt metų žmogus nėra kariavęs. Anksčiau turbūt nebuvo kartos, kuri vieną kartą nebūtų pakariavusi, o gal ir daugiau. Turbūt visi norime gyventi taikiai, bet vis tiek turime ruoštis. Nori taikos - ruoškis karui.

Jaunimas turi būti ruošiamas: mokyklose, tuomet kariuomenėje, per pakartotinius rengimus.

laipsnio, jeigu jis nebaigia papildomų kursų. Manau, kad karininkija yra gana brandi. Aš tikiu karininkija, tikiu didžiąja dalimi žmonių, kurie pasirenka veiklą Šaulių sąjungoje, tikiu mūsų savanoriais.

Mes turime visiškai kitą situaciją. O eskalavojame, kad kažkas bėgs, pametęs savo sergančius tėvus, nenorės ginti šalies. Veikia tam tikra propaganda.

► Tikėtina, kad mažiausiai dvejus metus karinių grėsmių intensyvumas aplink mūsų regioną bus pats didžiausias

Jonas ŽUKAS Lietuvos kariuomenės vadas generolas

Turiu anūkų, kokius darželyje jie režia vaizdelius apie Vasario 16-ąją. Vaikas partizanas, jis nemoka piešti, tai delnais parodo: čia geltona, žalia, raudona spalva. Tikrai manau, kad Tautos dvasia yra kitokia, negu mes matome kritiniuose straipsniuose.

A.PAULAUŠKAS: Labai svarbu žinoti, už ką turi kovoti. Kai sakoma „eik kovoti“, dažnai žmogus nestoją ir nepamąsto.

Jau 25 metai, kai gyvename laisvi. Ir jeigu šiandien įvyktų kas nors panašaus, tikrai pasipriešinimas būtų ir aktyvesnis, ir turbūt ilgesnis.

Lankausi kai kuriose mokyklose. Kovo 11-ąją paprašėme su moksleiviais surengti pasikalbėjimą. Jie pastatė spektaklį apie pokario metus, partizanus, su dainomis. Supratau, kad jie tikrai turėjo padirbėti, kad sukurtų tokį spektaklį. Matėsi, kad jie tai darė nuoširdžiai, labai rimtai, be jokio šypo-jimosi. Galbūt mokyklose reikia daugiau apie tai kalbėti, reikėtų daugiau karinio ugdymo.

Manau, kad trijų mėnesių bazinius mokymus kuo puikiausiai galima išėiti ir mokykloje. Dvylikla klasių baigęs žmogus, jau būdamas devyniolikos, puikiausiai orientuosis tuose dalykuose.

Mes turime dirbti. Kad žmogus, turintis verslą, pasiėms paskolą, nieieškotų priežasčių, kodėl jam nereikia eiti tarnauti. Reikia tokius žmones motyvuoti, paašikinti jiems, kad tai yra konstitucinė pareiga, kad tai pagaliau valstybės gynyminio pareiga.

Yra tokia sentencija: „Dar niekas nenugalėjo numirdamas už savo šalį. Norint nugalėti, reikia priversti priešą numirti.“ Kad priverstum priešą numirti, reikia mokerėti kovoti. Kito kelio kaip šauktinių kariuomenė, privalomoji tarnyba ar profesionali tarnyba nėra.

Mes išvis dabar esame unikaloje situacijoje. Jau septyniasdešimt metų žmogus nėra kariavęs. Anksčiau turbūt nebuvo kartos, kuri vieną kartą nebūtų pakariavusi, o gal ir daugiau. Turbūt visi norime gyventi taikiai, bet vis tiek turime ruoštis. Nori taikos - ruoškis karui.

Jaunimas turi būti ruošiamas: mokyklose, tuomet kariuomenėje, per pakartotinius rengimus.

Parengė Janina PELECKIENE

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje w.suzalgiuru.lt

NACIONALINIŲ VERTYBIŲ RINKIMAI 2014

2015 metų NACIONALINĖS VERTYBĖS pristatomos penktadieniais „Žalgirio“ nacionalinio pasipriešinimo judėjimo priede su „Respublika“. Rašykite ir Jūs! NACIONALINIŲ VERTYBIŲ RINKIMAI 2015, A.Smetonos g. 2, Vilnius LT-01115, arba el.paštu redaktorius@respublika.net. Tel. (8-5) 212-35-25

Balsuokite už pasirinktą nacionalinę vertybę

Mieli skaitytojai, kviečiame aktyviai rinkti Lietuvos nacionalinę vertybę. Tęsiame pretendentų pristatymus.

Savaitraštis „Respublika“ kartu su „Zonta International“, Vilniaus miesto savivaldybe ir Lietuvos policija organizuoja „Respublikos“ nacionalinių vertybių rinkimus“. Redakcija laikosi nuostatos, kad kiekviena istorija, patekusi į laikraščio puslapius, jau yra vertybė. Kiekvienas žmogus, ieškojęs, rašęs ir siuntęs mums aprašytas istorijas, nusipelno didžiausios pagarbos.

Kompetentinga komisija, sudaryta iš įvairių sričių specialistų, kultūros pasaulio atstovų, iš penkių kategorijų nominantų atranka geriausiuosius - jie ir tampa metų nugalėtojais. Tarp jų - ir didžiausio skaitytojų palaikymo sulaukusi nominacija.

Nugalėtojams bus įteikiamos specialiai šiam projektui skulptoriaus Viktoro Tunkevičiaus sukurtos statulėlės „Šakelė“.

Kiekvienam nominantui įteikiamas Garbės raštas ir savaitraščio „Respublika“ prenumerata, o kiekvienam rašiusiajam - Padėkos raštas ir savaitraščio „Respublika“ prenumerata. Renginyje apibendrinamas metus trukęs projektas, kuriame galėjo dalyvauti kiekvienas Lietuvos žmogus.

Pretendentų sąrašo tęsinio „Respublikoje“ ieškokite kitą savaitę.

Prof. Algirdas **BUDRYS** - klarneto virtuozas

Lietuvos profesionaliosios muzikinės kultūros kelias skaičiuoja vos antrąjį šimtmetį. Kiekviena tos kultūros sritis turi savų grynuolių, kurių gyvenimas ir darbas prisideda prie bendro mūsų valstybės įvaizdžio. Tokia, sakytume, yra ir profesorius Algirdo Budrio kasdienybė.

Juozas **MASIULIS** - knygnešys

Lietuvoje spaudos draudimo metais spausdinti knygos lietuviškais rašmenimis buvo draudžiama. Juozui Masiuliui labai patiko knygos ir jis sugalvojo verstis knygų prekyba. Jis susisiekė su Garšvių knygnešių draugija ir slapta ėmė platinti uždraustas lietuviškas knygas, pardavinėjo maldaknyges.

Mikalojus **KATKUS** - „Balanos gadynės“ autorius, aušrininkas, knygnešys, daraktorius

Ilgas ir turiningas, nepaprastai savitas Mikalojaus Katkaus gyvenimo kelias nušvinta naujomis spalvomis, suradus naujų duomenų apie jo aktyvią veiklą pedagogikos, publicistikos, švietimo, net tautosakos ir gimtosios kalbos turtinimo srityje.

Mykolas **KONKULEVIČIUS** - miškų puoselėtojas

Panevėžio kraštą išgarsino broliai Konkulevičiai. Mykolas Konkulevičius 1918 metais, atkūrus nepriklausomą Lietuvos valstybę, svajojo grįžti į Tėvynę. Grįžęs į Lietuvą buvo labai vertinamas, nes miškų ūkio specialistų labai reikėjo besikuriančiai Lietuvos valstybei.

SLĖPTUVĖMIS

nusėta visa Lietuvos žemė...

Slėptuvėmis nusėta visa Lietuvos žemė - sodybos, miškai, kalvų pakrausės! Čia slėpėsi krikščioniškos maldos žodis. Reikėjo lietuviui slėpti ne tik tai, ką jis valgo, bet ir ką galvoja apie savo šalies praeitį, tautos iškilias asmenybes.

Liuda **VIEÑOŽINSKAITĖ-PURĖNIENĖ** - pirmoji Lietuvos advokatė

XIX a. pab. Lietuvoje moterims kelias į mokslą buvo sunkus. Liuda Vienožinskaitė-Purėnienė, siekdama išsilavinimo, parodė neįtikėtiną atkaklumą. Ji baigė teisės mokslus ir tapo pirmąja moterimi advokate ne tik Lietuvoje, bet ir Pabaltijyje.

Arnoldas **VOKETAITIS** - tarsi skrajojantis olandas...

Tikrai stebina Arnoldo Voketaičio sukurtų vaidmenų bei koncertinių programų gausa. Net ir kūrybingiausiam atlikėjui sunku suvokti, kad jo repertuarą puošė visos pagrindinės boso-baritono operų partijos, o iš viso net 135!

Vytautas Edmundas **ČEKANAUSKAS** - architektas

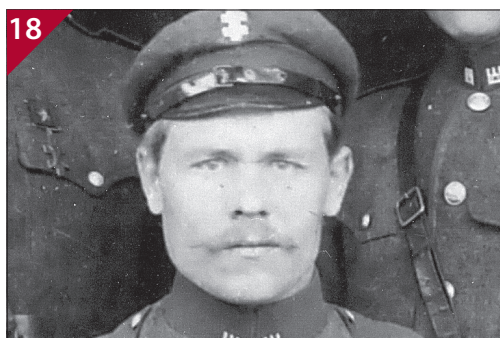
Akademikas prof. Vytautas Čekanauskas, kaip menininkas, augęs ir brendęs sovietinės ideologijos laikotarpiu (1945-1990), sugebėjo savo kūrybiniu talentu tą laikotarpį praaugti ir išlaikyti pasiektą profesinį lygį atkurtoje nepriklausomoje Lietuvoje (1990-2010).

KNYGNEŠYSTĖ -

Lietuvą garsinantis reiškiny

Vis dažniau ir garsiau kalbame apie tai, kaip svarbu, kad jaunoji karta, savo kasdieninėse mintyse ir jausmuose rastų vietos istorinei ir gyvajai Lietuvai. Jau sukako 110 metų, kai esame atgavę gimtąją kalbą. Jos išsaugojimui didelę įtaką turėjo knygnešystė.

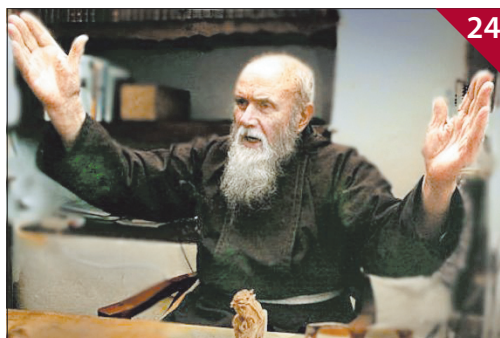
Antanas **SEREIKA** - Lietuvos kariuomenės savanoris

1918 m. vasario 16 d. Lietuva vėl atkūrė savo Nepriklausomybę. Laukė ilgas Nepriklausomybės įtvirtinimo kelias. Jame didelį vaidmenį atliko visos Lietuvos ir Panevėžio krašto savanoriai... Vienas iš jų Antanas Sereika.

Jonas **MURKA** - talentingas pedagogas

2014 m. spalio 21-ąją suėjo 125 metai, kai gimė Jonas Murka - mūsų pedagogikos novatorius, intelektualas, kuklus ir kilnus žmogus. Pirmojo civilinio teikimo 1928 m. Gedimino IV laipsnio ordino kavaličius, visas savo jėgas ir gyvenimą paaugojęs švietimo idealams įtvirtinti.

Globėjiškasis **TĖVAS STANISLOVAS**

Paberžėje Tėvas Stanislovas kunigavo 24 metus. Pirmiausia jis suremontavo bažnyčią, sutvarkė Paberžės ir aplinkinių kaimų kapines. Vien koplytstulpių pastatė net 36. Jo dėka labai greitai Paberžė tapo dvasinės traukos, šviesos, rezistencijos centru.

RĖMĖJAI:

RESPUBLIKA MŪSŲ

Vilniaus miesto savivaldybė

ZONTA INTERNATIONAL

LIETUVOS POLICIJA

DRAUGAI:

Šiaulių miesto savivaldybė

Panevėžio miesto savivaldybė

Plungės miesto savivaldybė

Balsuoti galite iki š.m. gegužės 3 d. paštu:

„Nacionalinių vertybių rinkimai“. A.Smetonos g.2, Vilnius LT-01115, arba

www.respublikosvertybes.lt